

Голові разової спеціалізованої вченої ради  
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна  
доктору політичних наук, професору кафедри політології  
Навчально-наукового інституту філософії,  
культурології, політології Харківського національного  
університету імені В.Н. Каразіна  
Тетяні КОМАРОВІЙ  
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

## **РЕЦЕНЗІЯ**

**офіційного рецензента, доктора філософських наук, професора кафедри теоретичної і  
практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Навчально-наукового інституту  
філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені  
В.Н. Каразіна Перепелиці Олега Миколайовича  
на дисертацію Перчика Артема Вікторовича  
«DIGITAL MODERN ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА»,  
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія  
(галузь знань 03 Гуманітарні науки)**

**Обґрунтування вибору теми дослідження.** Дисертаційна робота Перчика А. В. присвячена актуальній і перспективній проблематиці – філософському осмисленню digital modern як культурно-онтологічного стану сучасності, що визначає нову архітектуру людського досвіду в умовах цифрової культури. Тема дослідження повністю відповідає спеціальності 033 Філософія, розкриваючи низку складних філософських проблем, зокрема зі сфер філософської антропології, соціальної філософії, філософії культури цифрової епохи.

**Актуальність теми.** Актуальність теми дисертаційного дослідження Перчика А. В. «Digital Modern як філософська проблема» не викликає сумніву, адже в роботі демонструється складність, багатогранність сучасного світу, глобальні зсуви і ризики, що викликаються розвитком сучасних технологій. Можна погодитися з автором, що перед філософією постає виклик, як осмислювати буття, що не постає як очевидність, а формується і трансформується в середовищі обчислювальної логіки й штучних алгоритмів. Водночас відбуваються трансформації у сфері знання, коли місце епістемологічної істинності посідають релевантність і ранжування даних. Ба більше, досвід сучасної людини створюється «архітектурою алгоритмічних упереджень». У цьому контексті постають нові проблеми і перед філософією, яка все далі відходить від класичних, визначених І. Кантом питань, що зводилися до фігури людини, звертаючись до питань про машину і, отже, має розгортатися в ситуації, коли мислення все більше занурюється в технічну інфраструктуру. Проблеми, що поставлені автором дисертації, справді є слушними. По-перше, вони виводять нас за межі класичного (від Сократа до Канта і далі) питання: що таке людина. Ба більше, виводять філософію в обшир іншого – машинного, алгоритмізованого, цифрового. Звісно, ми все ще антропологізуємо їх, але все менше. Але, по-друге, і найголовніше, що, вірогідно, відповідати на складні філософські питання людина також довірить, вже довіряє (!) машині. Отже ми потроху входимо в світ, де машина філософує над даними, що до неї завантажує людина. Поки що. Відтак питання, що поставлені в дисертації, насправді є актуальними, а концептуальні рішення, запропоновані в ній, є оригінальними. Ба більше, можна стверджувати, що автор розробляє засади як не філософії майбутнього, – принаймні нашого найближчого теперішнього майбутнього.

Безумовність саме філософської актуальності дослідження засвідчує й те, що, як зазначено, ідеться про осмислення цифрової культури як онтологічного середовища формування людського досвіду, мислення й суб'єктності. Автор пропонує розглядати digital

modern не лише як технокультурний етап розвитку суспільства, а як специфічний культурно-онтологічний режим сучасності, що трансформує базові умови можливості пізнання, комунікації, тілесності й соціальної взаємодії. До того ж Digital Modern визначається як певна доба, епоха мислення, ну і відповідно, філософії, «режим мислимості». Ідеться, відтак, про саморефлексію філософії. І можна погодитися з автором: «актуальність теми полягає не лише в тому, що змінився об'єкт філософії. Змінилася ситуація самої філософії – її місце, функція, швидкість реакції, межа доступу». Саме тому дослідження Digital Modern вимагає «поступової аналітичної траєкторії», яку і пропонує це дослідження, концептуалізуючи нові форми культурної організації, виявляючи приховані механізми алгоритмічного управління, інфраструктурної влади й платформенної нормалізації поведінки, вписуючи своє дослідження в актуальний дискусійний контекст цифрового капіталізму, datafication, автоматизації соціального життя.

Отже, дослідження Перчика А. В. пропонує комплексний підхід (передовсім розкриваючи онтологічний рівень, поєднуючи феноменологічну оптику, медіа-археологічну перспективу, герменевтичний підхід і постгуманістичну теорію) до аналізу цифрової доби і того, що, здається, вперше в українській філософії концептуалізується як Digital Modern, складники й рівні котрого визначаються й розкриваються в дисертації. Зрештою можна стверджувати, що питання і перспективи їх вирішення, що запропоновані в дисертації, будуть визначати і напрямки розвитку філософії в найближчому майбутньому. До того ж можна додати, що дисертація не лише є теоретичним осмисленням актуальних процесів, але й містить певні практичні рекомендації, в умовах, коли цифрова трансформація визначає буття сучасної людини.

#### **Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.**

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Дисертаційна робота відповідає темі науково-дослідної роботи кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Філософські інтерпретації світу: від класики до постсучасності». (№ д/р 0125U003337).

**Наукова новизна.** Дисертаційне дослідження Перчика А. В. містить вагому наукову новизну, яка полягає в оригінальних теоретичних і методологічних розробках, що відповідають характеру цифрової трансформації суспільства і людського буття. Зокрема, наукова новизна результатів дослідження, отриманих особисто здобувачем, полягає в наступному:

Загалом, дослідження є однією з перших в українській філософській думці спробою концептуалізації Digital Modern у філософському вимірі як онтологічно значущого контексту сучасної культури.

#### *Уперше:*

- Запропоновано цілісну філософську концептуалізацію digital modern як культурно-онтологічної парадигми сучасності, що не зводиться до опису технологічних змін, а розглядається як контекст трансформації умов можливості мислення, пізнання та суб'єктності.

- Виокремлено структурні характеристики digital modern, зокрема онтологічну амбівалентність, алгоритмічне опосередкування знання, гібридні форми суб'єктності, інтерфейсну тілесність та інфраструктурну логіку культури.

- Розроблено методологічну стратегію аналізу digital modern, що поєднує феноменологічний, медіа-археологічний, герменевтичний та постгуманістичний підходи й дозволяє досліджувати цифрову культуру як філософськи релевантне середовище.

- Сконцептуалізовано модель цифрової суб'єктності, у межах якої людина розглядається як розподілений процес, що функціонує в межах розподілених соціально-технічних конфігурацій.

*Набули подальшого розвитку:*

- філософські уявлення про техногенний горизонт сучасності як умову формування досвіду, суб'єктності та пізнання;

- підходи до аналізу штучного інтелекту як чинника когнітивної автоматизації та переформатування мислення;

- інтерпретації тілесності в умовах цифрової культури як інтерфейсної та алгоритмічно опосередкованої.

*Поглиблено:*

- розуміння цифрової пам'яті як гетерохронної структури, що поєднує біографічний, інфраструктурний та алгоритмічний виміри;

- філософський аналіз естетичних і культурних практик цифрової культури (зокрема glitch-естетики, дизайн-фікшну та інтерфейсів) як форм концептуальної артикуляції;

- подальший розвиток поняття техносфістики як способу філософського осмислення взаємопереплетення технічних систем і форм мислення;

- критику платформенної логіки як онтологічно активного середовища, що впливає на формування суб'єктності, культури та етичних орієнтацій.

Представлені положення є оригінальним внеском автора, вони розширюють теоретичний дискурс філософії щодо тенденцій, які викликані цифровою епохою. Вони базуються на поглибленні актуальних філософських концепцій, ґрунтуються на емпіричному аналізі сучасних феноменів, що надає їм наукової значущості. Зрештою новизна підтверджується й відсутністю аналогічних концептуалізацій в українській філософії, попри те, що більшість проблем так чи так вже й обговорюються в сучасній науці, що добре демонструє діалог з сучасними провідними дослідниками своїм дослідженням автор.

Варто ще додати, що цілком виправданим є трактування алгоритму не як технічного інструменту, а як середовища мислення й форми організації досвіду. Такий підхід дає змогу по-новому поставити питання про трансформацію істини, знання й когнітивних практик у добу платформенного капіталізму й алгоритмічного управління. У цьому контексті особливо переконливими є міркування автора щодо переходу від класичних моделей істинності до режимів розподіленості, автоматизованої селекції інформації тощо. Важливою також є увага до антропологічних наслідків цифрової культури. Автор демонструє, що сучасна суб'єктність формується не автономно, а в умовах постійної взаємодії з інтерфейсами, платформами, системами машинного навчання. Внаслідок цього людське існування дедалі більше набуває рис гібридності, розподіленості й технічної опосередкованості.

**Теоретичне й методологічне значення** Робота, як вже зазначено вище, ґрунтується на синтетичній теоретичній основі, що слушно поєднує феноменологічний, медіа-археологічний, герменевтичний і постгуманістичний підходи. Отже, методологія є комплексною, що цілком відповідає складності теми. Саме це і дає змогу осмислити цифрову культуру як середовище виробництва онтологічних режимів сучасності. Одне слово, автор демонструє здатність не лише інтерпретувати існуючі теоретичні моделі, але й продукувати власні аналітичні конструкції. Важливою, на мою думку, є власне концептуалізація Digital Modern, що розгортається на онтологічному, епістемологічному і антропологічному рівнях. Відтак автору вдається створити той концептуальний план іманентності, в якому узгоджується низка концептів, зокрема, Homo Digital, лаг (темпоральна затримка), «розшарована суб'єктивність», людина DLL, «інтерфейсна тілесність», «алгоритмічна епістемологія», «онтологічна амбівалентність»

тощо. Концепт Digital Modern виводиться в діалозі з теоретичними аналогами, які виконують функцію своєрідної пропедевтики до нього.

**Практичне значення.** Результати дослідження справді можуть розширити емпіричний матеріал у процесі розробки й викладання курсів з філософії техніки, філософії культури й культурології, естетики, теорії медіа тощо; їх варто враховувати в процесі розробки освітніх і наукових програм у галузі цифрових гуманітарних наук; також вони можуть посприяти у формуванні засад цифрової етики, цифрової культури, UX-досліджень, етики штучного інтелекту; вони успішно можуть застосовуватися у міждисциплінарних дослідженнях процесів цифрової трансформації світу.

**Повнота наукових положень дослідження у дисертації та публікаціях.** У дисертації Перчика А. В. чітко сформульовані мета, завдання, вона містить необхідні положення, повністю розкрито їх зміст відповідно до тематики дослідження. Вони відображені у 7 наукових працях, серед яких: 5 статей (з них 4 у співавторстві) у фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», а також 2 матеріалів тез доповідей (з них 1 у співавторстві) на науково-практичних конференціях.

### **Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення.**

Дисертація представляє собою самостійне, завершене, цілісне наукове дослідження. Текст роботи добре структурований, викладений академічною філософською мовою, відрізняється високим рівнем методологічної культури. Робота складається з 3 розділів, кожен з яких має підрозділи, містить загальні висновки. Висновки дисертаційної роботи підкреслюють наукову новизну проведених досліджень, логічно виходять із викладеного матеріалу, достатньо повно його відображають, дають відповідь на поставлені в роботі мету та завдання дослідження. Перелік використаної літератури включає 270 джерел, додатки містять список публікацій здобувача за темою дисертації.

Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44 (редакція від 01.01.2024 р.), та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

**Відомості про дотримання академічної доброчесності.** Ознайомившись із науковими публікаціями й дисертацією Перчика А. В., відзначу відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертаційна робота Перчика А. В. є самостійно виконаним кваліфікаційним науковим дослідженням. У тексті дисертації наведено належні посилання на використані джерела. Оформлення посилань здійснено з дотриманням вимог чинного законодавства у сфері авторського права. Результати перевірки дисертації на наявність ознак академічного плагіату засвідчили коректність використання текстових запозичень, що дає підстави стверджувати про дотримання принципів академічної доброчесності й відсутність відповідних порушень.

### **Дискусійні положення і зауваження**

Разом із тим з автором роботи можна дискутувати, у дисертаційній роботі залишаються окремі проблемні питання, які можна додатково опрацювати.

1. З більшістю положень дослідження можна погодитися, і ситуація, яку розкриває автор цілком відповідає дійсності, але хіба не лише в *цьому конкретному (цифровому)* вимірі, до якого, на правду, нас усіх долучають, і в якому нас, до того ж, експлуатують, спонукаючи генерувати тексти чи образи, які відцифровуються. Чи не в цьому саме і полягає, чи не цим і є все це буття Digital Modern? Хіба, наприклад, Піррон не можливий і зараз, як філософ, звісно, без ступеня і посади? Але саме як той самий суб'єкт того самого аналогового мислення, який утримується від генерування контенту. Хіба не можливим є його, умовного Піррона, досвід людини, і власний досвід філософа поза Digital? Чи, можливо, краще щоб цим процесом

займалися машини? Хіба не можна це буття Digital – принаймні поки що – просто вимкнути, відключити? Себто – чи є воно неодмінно безповоротною загальною перспективою?

2. В роботі представлено зокрема і цифровий капіталізм. Хоча можна було б провести цю лінію більш ретельно. Приміром, можна було б розглянути, як він діє і відносно так званих мікроістин чи постістин, про які ідеться в цьому дослідженні – бо вони ж також є вимірами трансакцій, токенів тощо. Капіталізм (авжеж, і цифровий), можливо, потребує об'єктивності й верифікації для створення правильного товару, але хіба йому потрібні верифікації там, де товар продається / споживається? Чи не так? Так само і щодо дискретної, а не аналогової істини – хіба, вона не живе в колективному споживанні-генеруванні, хіба не живиться саме ним? Загалом, окремої уваги заслуговує проблема співвідношення технологічного й соціально-економічного вимірів цифрової культури. Попри ґрунтовний аналіз алгоритмічного опосередкування, інфраструктур і цифрової суб'єктності, представлені в роботі питання політичної економії цифрового капіталізму, концентрації платформеної влади, комодифікації даних і нерівності доступу до цифрових ресурсів заслуговують на розширення для посилення соціально-філософської аргументації дослідження.

3. Напевно, представлена в дослідженні онтологія Digital Modern має місце. Це наше сучасне Є. Втім хіба все це не стосується саме відчуженого буття? Себто світу, в якому людина все ще експлуатується. Чи навіть само-експлуатується (про це пише Бьон-Чхоль, який згадується в дослідженні) за допомогою того, що створене для подолання експлуатації, яка виглядає як задоволення. Чи не станеться так, що людина звільниться і від цього як, приміром, від магічних ритуалів? І чи не станеться так, що «техно-логос» III буде там десь щось генерувати, а ми (чи наші людські нащадки) не будемо того ні слухати, ні читати? Звісно, якщо не будемо приєднані до нейроінтерфейсів. Утім екран чи інтерфейс, безперечно, щось формує, але лише на екрані і доти, доки він увімкнений. І хіба головною проблемою не є те, що експлуатується, страждає і карається (як і насолоджується) саме людське тіло?

4. В цілому дослідження логічно побудоване, концепти узгоджені, зміст розкривається поступово. Однак робота містить місця, в яких відчуваються певні протиріччя чи контраверсії. Зокрема, в першому розділі наче ідеться про нового цифрового суб'єкта, а в другому – автор пише, що об'єкт ще не є суб'єктом. Тоді хто ж цей актор Digital Modern? Що / Хто він: об'єкт чи суб'єкт? Чи це різні фігури? До того ж у третьому розділі містися ще й анатомія *пост*-суб'єкта. Як співвідносяться ці три фігури, чи не суперечать вони одна одній? Чи є цифровий суб'єкт, що водночас є і об'єктом, чи він геть не є суб'єктом, а саме пост-суб'єктом? Видається, цей взаємозв'язок заслуговує на ретельне прояснення.

5. Варто також відзначити, що автор дисертації інколи тяжіє до надмірної термінологічної щільності. Значна кількість новотворів і концептуальних конструкцій, звісно, свідчить про високий рівень теоретичної роботи, концептуальної творчості, проте подекуди може ускладнювати прозорість аргументації.

Загалом, попри висловлені зауваження, дисертаційна робота справляє цілісне й концептуально зріле враження. Вона характеризується високим рівнем теоретичної рефлексії, оригінальністю постановки проблеми, широкою міждисциплінарною обізнаністю автора й здатністю до самостійного філософського мислення. Робота відкриває перспективний напрям досліджень у сфері філософії цифрової культури й може стати вагомим внеском у розвиток сучасної української гуманітаристики. Дисертаційна робота Перчика А. В. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що містить сукупність нових науково обґрунтованих результатів, має теоретичне й практичне значення, відповідає критеріям, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії (Постанова КМУ № 44 від 12.01.2022 зі змінами).

**Висновок** На підставі ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, анотації й наукових публікацій дисертанта можна зробити висновок, що дисертація Перчика Артема

Вікторовича на тему: «DIGITAL MODERN ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА» за своїм змістом і структурою є завершеною, логічно побудованою, самостійною науковою працею. Зміст дисертаційної роботи відповідає визначеній меті, поставлені завдання вирішені повною мірою, що дало змогу досягнути мети наукового дослідження. Наукові результати, висновки і рекомендації мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення для розвитку теорії і практики в галузі гуманітарних наук. Вивчення змісту дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень і результатів дає змогу зробити висновок про відповідність теми й змісту дисертації спеціальності 033 «Філософія», вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44), а її автор, Перчик Артем Вікторович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 «Філософія» в галузі знань 03 «Гуманітарні науки».

Офіційний рецензент – доктор філософських наук, доцент,  
професор кафедри теоретичної і практичної філософії  
імені професора Й. Б. Шада  
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Олег ПЕРЕПЕЛИЦЯ

## ПЕРЕПЕЛИЦЯ ОЛЕГ МИКОЛАЙОВИЧ

|                                                                                 |                                          |
|---------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| Результат перевірки підпису                                                     | Підпис вірний                            |
| П.І.Б.                                                                          | ПЕРЕПЕЛИЦЯ ОЛЕГ МИКОЛАЙОВИЧ              |
| РНОКПП                                                                          | 2811013873                               |
| Організація (установа)                                                          | ФІЗИЧНА ОСОБА                            |
| Код ЄДРПОУ                                                                      |                                          |
| Посада                                                                          |                                          |
| Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача) | 15:44:49 08.07.2026                      |
| Сертифікат виданий                                                              | КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"            |
| Серійний номер                                                                  | 5E984D526F82F38F0400000077DD2D02FC33BB07 |
| Тип носія особистого ключа                                                      | Захищений                                |
| Алгоритм підпису                                                                | dstu4145                                 |
| Тип підпису                                                                     | Кваліфікований                           |
| Формат підпису                                                                  | CAdES-T                                  |
| Сертифікат                                                                      | Кваліфікований                           |

Голові  
разової спеціалізованої вченої ради  
Харківського національного  
університету імені В.Н. Каразіна  
доктору політичних наук, доценту,  
професору закладу вищої освіти  
Тетяні КОМАРОВІЙ  
майдан Свободи, 4, м. Харків, 610022

## **РЕЦЕНЗІЯ**

офіційного рецензента, доктора філософських наук, доцента,  
завідувача кафедри теорії культури і філософії науки  
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

**ПЕТРЕНКА ДМИТРИЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА**

на дисертаційну роботу

**Перчика Артема Вікторовича**

на тему «**Digital modern к філософська проблема**»

подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії  
в галузі знань 03 гуманітарні науки зі спеціальності 033 «Філософія»

**Обґрунтування теми дослідження.** Дисертація Артема Вікторовича Перчика присвячена надзвичайно важливій для сучасної філософії темі: цифровій революції і її впливу на різні сфери людської діяльності. Не зважаючи на те, що тема цифрових трансформацій різних сфер сучасності неодноразово вже опрацьовувалась в українському академічному середовищі від досліджень в межах окремих соціальних і гуманітарних наук до філософських рефлексій, все ж комплексного ґрунтового дослідження цифрового повороту сучасності в українських філософських студіях наразі здійснено не було. Саме тому робота Перчика є надзвичайно актуальною,



адже, з одного боку, уводить в контекст української філософії сучасних західних дослідників цифрової революції, а з іншого – формулює власні оригінальні дослідницькі позиції, що мають перспективу подальшого розвитку в межах академічних досліджень. Звернення до поняття digital modern є слушним концептуальним рішенням, адже дозволяє провести філософське осмислення цифрових трансформацій в абсолютно різних сферах: від повсякденних практик до нових стратегій мислення.

Також варто відзначити, що цифрова революція є справжнім викликом для сучасних академічних досліджень, що робить надзвичайно актуальним пошук нових дослідницьких стратегій, які б долали попередні наукові парадигми. В цьому контексті студії digital modern, які здійснив Перчик, можуть бути надзвичайно плідними для відкриття нових методологічних рішень в філософії, гуманітарних і соціальних науках.

## **2. Оцінка змісту дисертації її завершеності в цілому і оформлення.**

Дисертація є завершеним і самостійним науковим дослідженням. Текст роботи гарно структурований, викладений науковим стилем українською мовою, йому притаманні цілісність, логічна послідовність, точність використання термінології. Робота дуже якісно уводить в контекст сучасних досліджень цифрової революції.

Перший розділ присвячено визначенню теоретико-методологічних засад дослідження digital modern. Автор розглядає стратегії концептуалізації поняття digital modern у сучасному філософському дискурсі, філософські передумови виникнення digital modern, сучасні методологічні підходи до його вивчення.

У другому розділі Перчик пропонує подивитися на digital modern як оптику, що дозволить зовсім інакше зрозуміти і визначити сучасність. Тут пропонується оригінальна розробка цифрової онтології, ставиться питання

про гібридність суб'єкту цифрової епохи, машинне буття і часові виміри, що відкриває digital modern.

У третьому розділі формулюється розуміння digital modern як культурно-філософського режиму. Тут розглядаються і феномени цифрової культури в контексті «семіотики цифрового хаосу», і естетика повсякденності, що артикулюється цифровими кодами, і антропологія цифрової доби. Висновки відбивають результати досліджень. Список використаних джерел демонструє значну теоретичну базу роботи.

Дисертація є завершеною, цілісною науковою працею, містить усі необхідні структурні складові і оформлена відповідно до усіх вимог «Порядку присудження доктора філософії» (Постанова КМУ № 44 від 12.01.2022) та наказу МОН України №40 від 12.01.2017.

### **3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.**

Дисертаційна робота виконана на базі кафедри теоретичної і практичної філософії імені Й. Б. Шада навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна і є частиною науково-дослідної роботи за темою «Філософські інтерпретації світу: від класики до постсучасності» (№ д/р 0125U003337).

Проблематика роботи безпосередньо зв'язана з сучасними філософськими стратегіями інтерпретації цифрових феноменів, вона оригінально поєднує як класичні філософські дослідження, так і постсучасні та метамодерні підходи до розуміння цифрових феноменів. Об'єкт і предмет роботи є відповідними до актуальних методологій, що відкривають шлях до філософського розуміння цифрових трансформацій сучасності.

#### **4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.**

Обґрунтованість наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечена якісною методологічною базою дослідження, авторським переосмисленням можливостей класичних методологій, таких як феноменологія та герменевтика, в контексті цифрової культури, системним осмисленням предмету дослідження, що дозволило повною мірою сформулювати авторське розуміння digital modern.

Висновки та практичні рекомендації, сформульовані у роботі, є повною мірою обґрунтованими і відповідають поставленій меті і завданням дослідження.

#### **5. Основні наукові результати та їх новизна.**

Дисертаційна робота Перчика є оригінальним внеском у сучасні дослідження наслідків цифрової революції, що постійно відкриває нові можливості і інструменти для артикуляції сучасності. Автор вдало розробляє концепцію digital modern як основу для розуміння цих багатопланових і надзвичайно складних процесів. В розробці digital modern Перчик дуже якісно синтезує різні інтелектуальні школи і традиції, що зверталися до розуміння модерну і як певного стану, і як концептуальної матриці: розмисли Юргена Габермаса про модерн як незавершений проєкт, постмодерністську критику ієрархій, метамодерне розуміння чуттєвості тощо. Залучення такого широкого філософського контексту дає можливість автору комплексно продемонструвати евристичний і описовий потенціал концепції digital modern, що є центральним авторським внеском в розвиток сучасної української філософії.

Основні аспекти наукової новизни дисертаційного дослідження полягають у наступному:

- Digital modern обґрунтовано в першу чергу як культурно-онтологічну парадигму сучасності, що відкриває дуже цікаві перспективи для розгляду різних феноменів цифрової культури як в межах філософії, так і в рамках гуманітарних і соціальних наук.
- Розроблено методології досліджень цифрової культури, що спираються на класичні методології, які були переосмислені автором в контексті викликів цифрової революції: цифрова феноменологія і герменевтика, медіаархеологія і постгуманістичні дослідження.
- Створена оригінальна антропологічна концепція, що спирається на ідею цифрової суб'єктивності, яка пропонує розуміти людину в контексті розподілення соціально-технічних конфігурацій – це відкриває цікаві обрії для осмислення нових антропологічних стратегій XXI сторіччя.
- Переосмислені можливості як класичних, так і сучасних медіатеорій, що виводить їх за межі інструментального розуміння медіа і відкриває шлях до вивчення антропології медіа, археології медіа, темпоральності медіа в контексті цифрової революції.
- Осмислено онтологічний статус цифрових сутностей не як сталих об'єктів, а як подієвих конфігурацій – підхід, що є надзвичайно плідним в контексті рефлексій різноманітних феноменів сучасної цифрової культури: від мемів і глітчів до актуального цифрового мистецтва.
- Запропоновано нове розуміння цифрової пам'яті як багатосарової структури, яка з'єднує біографічний та алгоритмічний виміри, що є надзвичайно цікавою перспективою для сучасних напрямків memory studies.

## **7. Практичне значення отриманих результатів.**

Практичне значення дослідження Перчика визначається тим, що результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при проєктуванні нових форм цифрових середовищ, розробці цифрових платформ, моделей штучного інтелекту, адже окрім технічних складових, як продемонстровано у дисертації, вони формують сучасність у різних її вимірах: інтелектуальному, етичному, естетичному. На основі дисертації можуть бути розроблені практичні рекомендації для сучасних цифрових кріейторів і менеджерів, що безпосередньо долучені до створення обрисів digital modern.

Результати дослідження можуть бути використані профільними українськими відомствами, що відповідають за політику диджиталізації в межах різних професійних сфер. Зокрема результати дослідження можуть бути використані Міністерством освіти і науки України, Департаментами освіти і науки військових (обласних) адміністрацій, університетами, громадськими організаціями тощо.

Отримані результати можуть бути корисними при розробці і викладанні дисциплін в сферах філософії, гуманітарних і соціальних наук, що орієнтовані на вивчення цифрових трансформацій сучасності, їх наслідків і перспектив.

## **8. Дотримання академічної доброчесності.**

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіат-системі [Strikeplagiarism.com](https://www.strikeplagiarism.com)) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

## **9. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.**

Попри високу оцінку дисертаційного дослідження, можемо відзначити декілька дискусійних моментів в дисертації Перчика.

1. Концепція digital modern спирається на особливе значення цифрових технологій, що радикально переконфігурують обриси сучасності від антропологічного до глобалізаційного рівнів, проте домінування такого підходу в дисертації ризикує поставити достатньо плідну концепцію в залежність від технічного детермінізму, відповідно до якого розвиток технологій визначає усі культурні і соціальні процеси, проте такий підхід обмежує можливість комплексного багатовекторного дослідження сучасності.
2. У роботі автор торкався теми владних відносин в контексті digital modern, але ця тема потребує більш ретельного осмислення, адже всебічна залежність сучасної людини від алгоритмів несе ризики нових форм контролю і нагляду, особливо коли мова йде про країни, в яких цифрові технології поставлені на служіння диктаторським режимам. Хоча одним з висновків роботи може бути фукоїдальна за своєю суттю теза про формування в сучасності нових форм влади, які вже не можуть бути контрольовані центрами впливу і не є залежними від локальних суб'єктів прийняття рішень, проте владні виміри digital modern потребують ще додаткових досліджень.
3. У продовження попередніх розмислів також актуальним є і постановка питання про можливості свободи в межах парадигми digital modern. Автор слушно зазначає, що цифрова свобода є контрольованою автономією (с. 52), яка повністю залежить від алгоритмів. У роботі згадуються потенції «мереж свідомості» (с. 149), або свобода людини.dll критично програмувати себе в логіці алгоритму (с. 196), проте питання про свободу в епоху домінування алгоритмів є одним з найзначущих і вимагає більш радикального осмислення або нової артикуляції.

4. Цікавим би був також розгляд цифрових технологій як нелюдських агентів в контексті сучасної філософії nonhuman turn, що формує дуже оригінальну філософську оптику, яка може бути плідною при вивченні цифрових трансформацій сучасності за межами антропоцентричного мислення. Це може бути продовжено в майбутніх дослідженнях алгоритму в контексті акторно-мережової теорії Бруно Латура або об'єкт-орієнтованої онтології Грема Хармана.

Зазначені питання не впливають на високу оцінку дисертаційного дослідження.

**10. Загальний висновок.** Наукова робота Перчика Артема Вікторовича є оригінальним і самостійним дослідженням. У ній представлено науково обґрунтовані положення, вона містить новизну висновків і практичну цінність. Науковий рівень дисертаційного дослідження високий, заявлена тема розкрита повністю. Вважаю, що дисертація є безсумнівним науковим внеском в сучасну українську філософію.

Дисертація Перчика Артема Вікторовича на тему «Digital modern як філософська проблема» відповідає усім вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №341 від 21.03.2022). Перчик Артем Вікторович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 033 Філософія.

Офіційний рецензент  
доктор філософських наук,  
доцент, завідувач кафедри  
теорії культури та філософії науки  
Харківського національного університету  
імені В.Н. Каразіна

Дмитрій ПЕТРЕНКО

Документ: Відгук на дисертацію Перчик А.

Розмір документа: 124546 Байт

Геш значення документа:

15b1789e63b1ff832ae82c15b67b38fe445cd63e615c6951a136a48a9e346a83

Кількість підписів: 1

Інформація про КЕП №" 1

Повне ім'я власника: ПЕТРЕНКО ДМИТРИЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

Ідентифікаційний номер: 3031507656

Організація: ФІЗИЧНА ОСОБА

Область: ХАРКІВСЬКА

Місто: ХАРКІВ

Результат перевірки КЕПв: Підпис вірний

Час формування КЕП: 09.07.2026 21:20

Тип позначки часу: з підписом АЦСК

Час перевірки КЕП: 10.07.2026 14:29

Статус перевірки сертифікату: Сертифікат діє



Голові  
разової спеціалізованої вченої ради  
Харківського національного  
університету імені В. Н. Каразіна  
професору Тетяні КОМАРОВІЙ  
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

## **ВІДГУК**

офіційного опонента, доктора філософських наук (спеціальність 09.00.03 — соціальна філософія та філософія історії), професора, завідувача кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» Артеменка Андрія Павловича на дисертаційну роботу Перчика Артема Вікторовича «Digital modern як філософська проблема», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія (галузь знань 03 Гуманітарні науки)

### **1. Обґрунтування вибору теми дослідження**

Стрімке розгортання цифрової реальності на сучасному етапі вже не може бути схоплене класичними інструментами філософії техніки, які розглядали технології виключно як сукупність зовнішніх знарядь чи інструментальних розширень людини. Сьогодні цифрова інфраструктура перетворилася на імманентний онтологічний режим, що безпосередньо конститує умови можливості людського досвіду, мислення, пам'яті та етичного вибору. Дискурсивне поле постпостмодерну (метамодерну) вимагає філософської легітимації нових понять, здатних описати гібридну природу сучасності.

У цьому контексті рецензована дисертація А. В. Перчика є надзвичайно вчасною та евристично продуктивною. Автор пропонує оригінальну теоретичну рамку — digital modern — як культурно-онтологічну парадигму сучасності, де алгоритмічні системи, UX-фільтри та інтерфейси виступають не просто посередниками, а співавторами («розподіленими агентами»)

повсякденних смисложиттєвих практик. Це робить тему дослідження гостроактуальною як для фундаментальної філософської антропології та епістемології, так і для прикладних студій цифрової культури.

## **2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення**

Дисертація має чітку, логічну та послідовну структуру (загальний обсяг 232 сторінки, з них 183 сторінки основного тексту), яка повністю відповідає поставленій меті та завданням. Список використаних джерел містить 270 найменувань.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, вибір теми, визначено мету та завдання, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження, визначено наукову новизну роботи і практичне значення отриманих результатів, описано методи, які були використані при проведенні дослідження, і особистий внесок здобувача. Ступінь обґрунтованості наукових положень.

У першому розділі автор здійснює ґрунтовну інвентаризацію наявного філософського глосарія. Критично проаналізовано концепції «діджимодернізму» А. Кірбі, метамодернізму та альтермодерну. Опираючись на класичні та новітні розвідки з філософії техніки (від М. Гайдеггера до Ю. Хуея та Б. Браттона), дослідник переконливо доводить, що Digital Modern трансформує епістемологічні засади філософії: критерій істинності дедалі частіше заміщується алгоритмічною релевантністю, ранжуванням та прогновною точністю.

Другий розділ присвячено онтологічній архітектурі нового режиму сучасності. Викликає значний інтерес аналіз «машинного буття» та алгоритмів як квазі-суб'єктів, що наділені власною агентністю. Особливу аналітичну цінність має підрозділ про цифрову темпоральність. Автор демонструє, як прогнозна аналітика платформ «скасовує» класичне майбутнє, пропонуючи алгоритмічно передбачені сценарії ще до того, як людина здійснить свідомий вибір.

Третій розділ демонструє високий рівень герменевтичної майстерності автора через аналіз повсякденності «Homo digitalis». Проаналізовано специфічні семіотичні коди цифрової культури (меми, дизайн-фікшн). Окремо варто відзначити розгляд глітч-естетики (естетики цифрової помилки) як форми концептуального мисленнєвого опору (friction) тотальній, безшовній автоматизації досвіду.

### **3. Зв'язок роботи з науковими програмами, темами грантами**

Дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Філософські інтерпретації світу: від класики до постсучасності» (№ д/р 0125U003337).

### **4. Ступінь обґрунтованості наукових положень**

Методологічна архітектура дослідження відзначається збалансованістю та крос-дисциплінарною гнучкістю. Спираючись на вдале синтезування інструментів цифрової феноменології, медіаархеології та постгуманістичної теорії, здобувач зміг вибудувати оптику, релевантну складності об'єкта аналізу. На особливу увагу заслуговує залучення матеріалів сучасних естетичних і культурних практик (глітч-естетика, дизайн-фікшн, спекулятивне моделювання) як простору, де філософські проблеми digital modern знаходять своє наочне інтенційне вираження.

### **5. Основні наукові результати отримані автором та їх наукова новизна**

Оцінюючи змістовне наповнення роботи на підставі представлених матеріалів, слід відзначити високий рівень теоретичного узагальнення та системність категоріального апарату. Рецензована робота є однією з перших в українській гуманітаристиці спроб цілісної філософської концептуалізації

Digital Modern не як художнього стилю чи публіцистичного штампу, а як легітимної культурно-онтологічної парадигми.

До найважливіших елементів наукової новизни, що визначають теоретичну цінність роботи, належать:

1) Оригінальна методологічна стратегія: Автор успішно здійснює конвергенцію феноменологічної оптики, медіа-археології, герменевтики та постгуманістичної перспективи. Це дозволяє досліджувати цифрову культуру зсередини, фіксуючи структурні умови зміни досвіду (коди, протоколи, архітектуру даних) та їхні антропологічні наслідки.

2) Концептуалізація «цифрової онтології»: Обґрунтовано тезу про те, що буття в добу Digital Modern втрачає ознаку об'єктивної очевидності й постає як компіляція та обчислювальний процес («реальність, яка рендериться»).

3) Модель гібридної суб'єктності: Переосмислено логіку людського «Я» в умовах платформного капіталізму. Автор вводить влучний та евристичний концепт «людина.dll», розкриваючи людину як динамічно підключаєму бібліотеку функцій всередині глобальних обчислювальних інтерфейсів.

4) Розвиток поняття «технософістики»: Запропоновано теоретичні рамки для аналізу штучного інтелекту як чинника когнітивної автоматизації, де раціональність і генерація новизни відбуваються без прямої участі людського розуму.

## **6. Практичне значення одержаних результатів**

Практична цінність роботи є незаперечною: її висновки та концептуальні моделі мають прямий вихід у площину цифрової етики (проблеми алгоритмічної відповідальності, феномен death tech), медіаосвіти та критичного аналізу користувацького досвіду (критичний UX). Матеріали дослідження готові до інтеграції в оновлені навчальні курси для бакалаврів та PhD-програм із гуманітарних спеціальностей.

Результати дослідження пройшли належну апробацію на чотирьох всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях протягом 2023–2025

років, а також упроваджені у навчальний посібник «Риторика» для ХНУ імені В. Н. Каразіна.

## **7. Дискусійні положення та зауваження до тексту дисертації**

Попри загальну високу якість роботи, у порядку наукової дискусії варто висловити деякі побажання та запитання:

1) Концепт «людина.dll», запропонований у третьому розділі, є яскравою та глибокою метафорою. Разом із тим, хотілося б почути чіткіше експліковані критерії: де пролягає межа між антропологічною автономією людини та її повною інфраструктурною розчиненістю в системі?

2) У роботі багато уваги приділено критиці платформного капіталізму (в дусі Ш. Зубофф) та алгоритмічної владності. Було б доцільно ширше окреслити позитивні або емансипаційні стратегії, які залишаються у суб'єкта в межах Digital Modern, окрім згаданого концепту «тертя» (friction) чи глітчу.

3) Статус людського в «транслюдській суб'єктності». Окреслюючи суб'єктність як розподілений процес між аватарами, біометрією та машинним навчанням, чи залишає автор місце для суверенного етичного вчинку, який не є результатом алгоритмічного прорахунку чи UX-фільтрації? Де пролягає межа між «інформаційною наївністю» користувача, який свідомо приймає правила інтерфейсної гри, та повним відчуженням його волі в ситуації алгоритмічного управління?

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер, не зменшують вагомості отриманих автором результатів і спрямовані на подальше розгортання евристичного потенціалу дослідження.

## **8. Дотримання академічної доброчесності**

За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення принципів академічної доброчесності не виявлено. Елементи фальсифікації чи фабрикації у наукових працях автора, як і у рукописі дисертації, відсутні.

## **9. Загальні висновки щодо тексту дисертаційної роботи**

Дисертаційне дослідження є завершеною, самостійною, глибокою працею, яка розв'язує важливе наукове завдання — здійснює філософську концептуалізацію Digital Modern як провідного соціокультурного режиму нашої епохи. Тема, об'єкт, предмет та структура дослідження повністю відповідає галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 033 – «Філософія». Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (редакція від 01.01.2024 р.). Дисертація оформлена згідно з вимогами Наказу МОН України від 12.01.2017 р. N 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.).

Здобувач Перчик Артем Вікторович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки», за спеціальністю 033 – «Філософія».

### **Офіційний опонент,**

доктор філософських наук, професор,  
завідувач кафедри філософії та суспільних наук  
Національного аерокосмічного університету  
«Харківський авіаційний інститут»

**Андрій АРТЕМЕНКО**

АРТЕМЕНКО АНДРІЙ ПАВЛОВИЧ

|                                                                                 |                                          |
|---------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| Результат перевірки підпису                                                     | Підпис вірний                            |
| П.І.Б.                                                                          | АРТЕМЕНКО АНДРІЙ ПАВЛОВИЧ                |
| РНОКПП                                                                          | 2621116953                               |
| Організація (установа)                                                          | ФІЗИЧНА ОСОБА                            |
| Код ЄДРПОУ                                                                      |                                          |
| Посада                                                                          |                                          |
| Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача) | 22:52:14 09.07.2026                      |
| Сертифікат виданий                                                              | КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"            |
| Серійний номер                                                                  | 5E984D526F82F38F04000000221B2F022C40C007 |
| Тип носія особистого ключа                                                      | Захищений                                |
| Алгоритм підпису                                                                | dstu4145                                 |
| Тип підпису                                                                     | Кваліфікований                           |
| Формат підпису                                                                  | CAdES-T                                  |
| Сертифікат                                                                      | Кваліфікований                           |

Голові разової спеціалізованої вченої ради  
Харківського національного університету  
імені В.Н. Каразіна  
професору Тетяні КОМАРОВІЙ  
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

## **ВІДГУК**

офіційного опонента, кандидата філософських наук, доцента, завідувача кафедри філософії та соціології Українського державного університету залізничного транспорту на дисертаційну роботу **Перчика Артема Вікторовича «Digital modern як філософська проблема»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

### **1. Обґрунтування вибору теми дослідження.**

Дисертаційне дослідження присвячене актуальній філософській проблематиці – осмисленню цифрової сучасності як культурно-онтологічного феномену. Актуальність теми зумовлена глибокими трансформаціями суб'єктності, пізнання та людського досвіду під впливом поширення цифрових технологій, які дедалі більше функціонують не як зовнішній інструмент, а як середовище буття. У цьому контексті автор справедливо наголошує, що цифрові технології вже не можуть розглядатися як «зовнішній інструмент», оскільки вони дедалі більше функціонують як середовище буття та мислення. У вступі дисертації слушно підкреслено, що «Світ уже не «є» – він «виконується». І ми не просто присутні в ньому: ми функціонуємо як його змінні, модулі, ноди у взаємодіючих протоколах» [с. 17].

### **2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення.**

Дисертація є самостійним, завершеним та цілісним науковим дослідженням. Однією з переваг роботи є чітко сформульована мета дослідження, яка полягає у «філософській концептуалізації digital modern як культурно-онтологічної парадигми сучасності» [с. 22].



Робота характеризується логічною структурованістю та внутрішньою узгодженістю. Матеріал викладено у послідовній формі, що забезпечує доступність сприйняття основних положень. Дисертація складається з трьох розділів, де перший присвячений історико-філософській генеалогії, а наступні – онтологічним та антропологічним трансформаціям. Окремої уваги заслуговує високий рівень роботи з прикладами медіакультури (зокрема, серіалом «Black Mirror»), які використовуються як повноцінний інструмент філософського аналізу.

Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44 (редакція від 01.01.2024 р.), та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

### **3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Філософські інтерпретації світу: від класики до постсучасності» (№ д\р 0125U003337).

### **4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.**

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечена використанням широкого кола сучасних філософських джерел та застосуванням адекватних методів наукового пізнання.

У методологічному плані робота вирізняється спробою синтезу феноменологічного, герменевтичного, медіа-археологічного та постгуманістичного підходів. Автор переконливо аргументує необхідність такої інтеграції, зазначаючи, що digital modern характеризується нестабільністю та

процесуальністю, а тому потребує комплексної філософської оптики. Особливої уваги заслуговує ідея про те, що цифрова культура має осмислюватися «не як об'єкт, а як середовище мислення» [с. 3].

Безперечною перевагою дисертації є її концептуальна сміливість. Автор вводить низку оригінальних понять, зокрема «онтологічна амбівалентність», «алгоритмічна епістемологія», «інтерфейсна тілесність», «технософістика», «цифрова тілесність» тощо. Ці поняття використовуються для опису нових форм суб'єктності та досвіду в умовах цифрової культури. Цікавою видається теза про те, що алгоритм сьогодні виступає не лише інструментом, а «середовищем мислення», у межах якого змінюються самі критерії істини, пізнання та раціональності.

Таким чином, можна стверджувати, що дисертація демонструє високий рівень внутрішньої цілісності. Усі сім завдань не лише реалізовані у відповідних підрозділах, а й отримали концептуальне завершення у висновках, що свідчить про системність наукового мислення автора та досягнення мети дослідження.

## **5. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна.**

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

- **вперше запропоновано** цілісну філософську концептуалізацію digital modern як культурно-онтологічної парадигми сучасності, що не зводиться до технічних змін;
- **виокремлено** структурні характеристики digital modern: онтологічну амбівалентність, алгоритмічне опосередкування знання, гібридні форми суб'єктності;
- **сконцептуалізовано** модель цифрової суб'єктності «людина.dll», де людина розглядається як розподілений процес у межах соціально-технічних конфігурацій;
- **поглиблено** розуміння цифрової пам'яті як гетерохронної структури та проаналізовано роль «мемної епістемології» та «глітч» як поетики опору».

## **6. Дотримання академічної доброчесності.**

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень Strikeplagiarism.com) виконано в антиплагіатній інтернет-системі встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

## **7. Практичне значення отриманих результатів.**

Результати дослідження можуть бути використані: у викладанні курсів філософії технологій, цифрової етики, культурології, естетики та теорії медіа; при розробці освітніх і наукових програм у галузі цифрових гуманітарних наук; як інтелектуальна база для критичного мислення у сфері цифрової культури, дизайну, UX-досліджень та етики штучного інтелекту; у міждисциплінарних проєктах, що досліджують соціальні аспекти цифрової трансформації.

## **8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.**

Загалом дисертація оформлена відповідно наказу №40 МОН України від 12.01.2017 року. Мета наукової роботи досягнута. Завдання виконані у повному обсязі. Принципових і суттєвих зауважень до роботи не виникло, всі розділи були оцінені позитивно.

При позитивній оцінці роботи слід зазначити такі дискусійні моменти:

1. **Диспропорція структури:** перший розділ (87 стор.) значно перевищує за обсягом третій (24 стор.), що створює враження надмірної уваги до історичної інвентаризації порівняно з авторськими висновками.

2. **Ризик технологічного детермінізму:** акцент на всесиллі алгоритмів подекуди редукує людську агентність. Суб'єкт ризикує постати як пасивний продукт системи. Тому виникає питання: «Чи не призводить акцент на алгоритмічному опосередкуванні до ризику технологічного детермінізму, у межах якого людська агентність виявляється надмірно редукованою?»

3. **Локальність канону:** теоретична база обмежена переважно західним каноном, що порушує питання про універсальність концепту digital modern для інших культурних контекстів.

4. **Стилістична надмірність:** використання есеїзованих висловів (наприклад, «модерн має акаунт на LinkedIn») подекуди послаблює академічну строгість викладу.

#### **9. Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.**

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною та практичною значимістю дисертаційна робота Перчика Артема Вікторовича «Digital modern як філософська проблема» є завершеною самостійно виконаною науковою працею, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (редакція від 01.01.2024 р.). Дисертація оформлена згідно з вимогами Наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.).

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри філософії та соціології  
Українського державного університету  
залізничного транспорту,  
кандидат філософських наук, доцент

Іван ТОЛСТОВ

ПРОТОКОЛ  
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 14:36:31 08.07.2026

Назва файлу з підписом: Перчик\_Відгук.pdf.asice  
Розмір файлу з підписом: 258.4 КБ

Перевірені файли:  
Назва файлу без підпису: Перчик\_Відгук.pdf  
Розмір файлу без підпису: 274.8 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Толстов Іван Вікторович  
П.І.Б.: Толстов Іван Вікторович  
Країна: Україна  
РНОКПП: 3105807257  
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 14:36:26 08.07.2026  
Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг  
Серійний номер: 514B5C86A1E5DA110400000006AA1E001345EA05  
Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301  
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145  
Тип підпису: Кваліфікований  
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)  
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)  
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.05.15 13:00